

KOSOVO

ZELENI RAST - PREGLED PO ZEMLJAMA

Kosovo

- Privreda Kosova se brzo oporavlja od pandemije COVID-19, a očekuje se da će proizvodnja u 2021. godini premašiti nivo 2019. do kraja godine, ali su rizici po izgledu i dalje visoki jer se zemlja i dalje bori sa pandemijom.
- Očekuje se da će se ekonomska aktivnost proširiti za 7,1 odsto, u 2021. godini, zbog snažnijeg nego očekivanog oporavka u posetama dijaspore, povratka poverenja potrošača i većeg potrošačkog kreditiranja. Izvoz robe je nastavio sa svojim širenjem i postepenom diverzifikacijom od 2020. godine.
- Međutim, značajni inflacioni pritisci, prvenstveno zbog viših uvoznih cena, mogu potkopati snažniji oporavak privatnih investicija.
- Javni prihodi doživljavaju neviđen oporavak zbog veće ekonomske aktivnosti, ali i zbog veće inflacije i mera usklađenosti sa porezima. Kao rezultat toga, i protiv sporog izvršenja javnih investicija, očekuje se da će se fiskalni deficit smanjiti 2021. godine.
- Upravljanje četvrtim talasom pandemije, uključujući ubrzanje vakcinacija, ponovo postaje prioritet u bliskoj budućnosti. U srednjoročnom smislu, Kosovo mora da pređe na model rasta koji je više orijentisan na produktivnosti.

Skori ekonomski razvoji

Kosovo doživljava mnogo brži oporavak nego što se ranije očekivalo. Nakon što se samo vratio na pozitivnu teritoriju tokom poslednjeg tromesečja 2020. godine, rast je dobio zamah tokom prvog tromesečja (Q1) 2021. godine, dostigavši 5,6 odsto.¹ Tokovi prodaje i trgovine do jula 2021. premašili su nivo iz 2019. godine, što ukazuje na dalje ubrzanje rasta do kraja godine. Kako se proces vakcinacije ubrzava u Evropi i na Kosovu, sada se predviđa da će se ekonomska aktivnost povećati za 7,1 odsto u 2021. godini, što je za 3,1 procentni poen više od prolećne prognoze. Očekuje se da će izvoz i privatna potrošnja dati najveći doprinos rasta. Očekuje se da će privatna ulaganja takođe povećati rast. Na strani proizvodnje, usluge su i dalje glavni pokretač rasta, dok je doprinos poljoprivrede i dalje ograničen.

¹ Sva poređenja su iz godine u godinu, osim ako nije drugačije naznačeno.

Ključni pokretač bržeg oporavka je oporavak poseta dijaspore koji podstiče izvoz kosovskih usluga i neformalnih plaćanja. Izvoz usluga je premašio nivo u 2019. do juna 2021. godine, a prema procenama do kraja godine premašuje nivo u 2019. za 9,5 odsto. Exports of merchandise Izvoz robe je takođe održao snažan rast, ali je njihov udeo u ukupnoj proizvodnji i dalje relativno nizak i iznosi 8,4 odsto.

Ograničena ograničenja ekonomske aktivnosti, mere fiskalne podrške i snažan kreditni rast ojačali su privatnu potrošnju. Ograničene mere zadržavanja do kraja avgusta 2021. omogućile su nesmetan nastavak ekonomske aktivnosti i, uprkos značajnim kašnjenjima, poboljšani pristup vakcinama povećao je poverenje preduzećima i potrošača. Pored socijalnih transfera i ciljanih subvencija plata, dozvoljeno povlačenje dela penzijske štednje od kraja 2020. godine, koja iznosi skoro 3 procenta BDP-a, verovatno će povećati privatnu potrošnju, posebno tokom prvog

tromesečja 2021. godine. Značajan rast kredita domaćinstvima, koji je do jula 2021. dostigao 16,2 odsto, takođe je ojačao privatnu potrošnju.

Oporavak je praćen povećanjem formalnog zaposlenja. Prema Kosovskom fondu za penzijsku štednju, prosečan tromesečni broj aktivnih doprinosa za penzije povećan je za 13,6 odsto tokom drugog tromesečja, što ukazuje na povećanje broja formalnih poslova za oko 40.000 u odnosu na isti period 2020. i 2019. godine. Istovremeno, prosečan tromesečni broj prijavljenih lica koja traže posao takođe je značajno opao - za više od 30 odsto u poređenju sa istim periodom 2020. Međutim, i dalje je veći nego u istom periodu 2019. godine.

Inflacioni pritisci su značajno porasli tokom 2021. godine, u skladu sa globalnim trendovima, stvarajući izazove za privatna ulaganja. Očekuje se da će inflacija potrošačkih cena, vođena prvenstveno višim uvoznim cenama, dostići godišnji prosek od blizu 3,5 odsto u 2021. godini. Uvozne cene su porasle za 2,5 odsto u Q1 i 7,7 odsto u Q2 i očekuje se da će se ubrzati tokom ostatka godine, uglavnom vođene uvozom robe. Cene proizvodnje su takođe porasle, nakon čega je usledio značajan rast indeksa cena građevinarstva (17 posto tokom drugog tromesečja 2021. godine), vođen višim cenama robe i plata. Izgradnja obuhvata skoro 60 procenata privatnih investicionih aktivnosti² na Kosovu.

Izvoz se brzo oporavlja 2021. Očekuje se da će se uvoz povećati za preko 30 posto u 2021. godini kako bi se zadovoljio oporavak potrošnje, izvoza i investicija, pri čemu će

se izvoz robe povećati za 35 posto. Iako se očekuje da će rast izvoza nadmašiti oporavak uvoza, s'obzirom da uvoz raste sa veće osnove, predviđa se da će deficit tekućeg računa dostići 8,5 odsto BDP-a, u odnosu na 7 odsto u 2020. Istovremeno, očekuje se da će direktna strana ulaganja, podstaknuta većom repatrijacijom dividenda, pasti sa 4,1 na 3,8 odsto BDP-a.

Očekuje se da će se fiskalni deficit značajno smanjiti u kontekstu snažnog učinka javnih prihoda i usporenih javnih investicija. Očekuje se da će se javni prihodi povećati za skoro 24 posto 2021. godine, zahvaljujući značajnom povećanju prometa preduzeća i snažnom oporavku uvoza. Do kraja avgusta 2021. godine naplata javnih prihoda povećala se za više od 30 posto, uz najveći doprinos poreza na dodatu vrednost i akciza i verovatno će premašiti trenutne budžetske projekcije. Osim proširenja ekonomske aktivnosti, povećana inflacija, intenziviranje naplate poreskog duga i neka formalizacija podstaknuta merama fiskalnih stimulansa takođe su doprineli rastu prihoda. Vlada je najavila ambiciozni paket ekonomskog preporoda u iznosu od 5,7 odsto BDP-a, koji se uglavnom sastoji od tekućih rashoda, a za koji se očekuje da će biti sproveden tokom 2021. i 2022. godine. Očekuje se da će se javna potrošnja smanjiti za 1,8 posto u odnosu na 2020., uglavnom vođena nedovoljnom potrošnjom javnih investicija. Fiskalni deficit se procenjuje na 0,9 odsto BDP-a; značajan pad u odnosu na prošlu godinu, i niži od nivoa planiranog budžetom za 2021. godinu. Očekuje se da će se javni i javno garantovani dug povećati sa 22,4 odsto BDP-a u 2020. na 23,2 odsto u 2021. Zahvaljujući dobrim prihodima, akumulacija domaćeg duga će se usporiti, a očekuje se i akumulacija fiskalnih amortizera.

² Prema statistici investicija firme, Kosovska agencija za statistiku.

Finansijski sektor doživljava snažan rast kredita i depozita. Rast kredita do jula 2021. godine dostigao je 12 odsto, pri čemu je kredit za domaćinstva povećan za 16,2 odsto. Depoziti su porasli za 14,5 odsto u istom periodu, a depoziti drugih nefinansijskih preduzeća povećani su za 31,7 odsto. Adekvatnost kapitala ostala je iznad regulatornih zahteva do jula, dok su nenaplativi krediti varirali između 2,5 i 2,7 odsto od januara do jula 2021. Kosovski kreditno-garantni fond nastavio je da širi svoju pokrivenost, uključujući i pokrivenost kroz naknade za garancije koje subvencionise vlada. Očekuje se da će njegov kapital biti dodatno pojačan državnim grantovima.

Izgleđi i rizici

Očekuje se da će Kosovo u srednjem roku porasti za više od 4 odsto, zavisno od globalnog toka pandemije i uspešnog upravljanja istom. Iako se očekuje da će rast usporiti u 2022. Godini, sa vrha 2021. godine od 7,1 posto, srednjoročno gledano, stopa rasta će se stabilizirati na svom potencijalu od 4 posto. S'obzirom na dostignuti nivo 2021. godine, očekuje se rast izvoza usluga, ali sporijim tempom. Istovremeno, sa stabilizacijom međunarodnih cena na srednjoročni period, kosovski izvoz robe će takođe doživeti sporiji rast, ali će zadržati dobit ostvarenu u poslednje dve godine. Očekuje se da će privatna ulaganja, a posebno javna ulaganja povećati i dati veći doprinos rastu upoređo sa potrošnjom. Predviđa se da će kreditni rast nastaviti da podržava povećanje privatne potrošnje. U tom kontekstu, predviđa se da će uvoz dodatno rasti; stoga se očekuje da se stanje tekućeg računa pogorša. Očekuje se da će neto izvoz, u skladu sa trendovima pre pandemije, oduzeti iz rasta. Predviđeno je da će plaćanja zadržati povećanje

nominalne vrednosti i da će i dalje biti glavni izvor finansiranja trgovinskog deficita. Predviđa se da će se inflacioni pritisci smanjiti, pri čemu će se potrošačka inflacija stabilizovati u proseku od 1,8 odsto.

Veći fiskalni deficiti su verovatno posledica mogućeg ubrzanja rasta javne potrošnje na srednjoročnom periodu. Predviđa se da će se javni prihodi i javna potrošnja povećati u proseku za 4 posto i 7,6 posto godišnje u srednjoročnom periodu, što će podstaći povećanje nivoa fiskalnog deficita u odnosu na 2021. godinu. Rast javnih prihoda usporiće, uglavnom zbog odsustva jednokratnih doprinosa, poput prihoda od dividenda, i usporavanja rasta uvoza i inflacije u odnosu na 2021. Rast rashoda će biti podstaknut ubrzanjem potrošnje javnih investicija, ali i povećanjem tekućih rashoda vođenih implementacijom Plana ekonomskog preporoda. Kao rezultat toga, očekuje se da će nivoi fiskalnog deficita porasti sa 2021. godine na prosečno 2 procenta BDP-a u srednjoročnom periodu. Uz ograničenu raspoloživost prihoda od privatizacije u srednjoročnom period, predviđa se da će se deficit finansirati prvenstveno putem novog domaćeg duga i koncesionog spoljnog duga. Predviđa se da će javni i javno garantovani dug u odnosu na proizvodnju porasti sa 23,2 odsto u 2021. godini na 27,8 odsto do kraja 2023. godine.

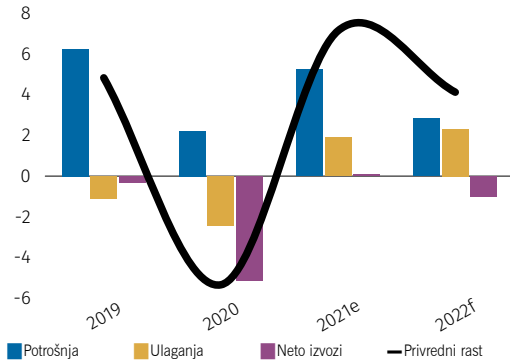
Međutim, izgleđe narušava značajan rizik od COVID-19. S'obzirom na porast novih varijanti virusa i trendove vakcinacije, kako na Kosovu tako i na globalnom nivou, rizik od pandemije ostaje visok. Kosovo je krajem avgusta 2021. godine pogodilo četvrti talas infekcija, ali tempo vakcinacija se ubrzao. S'obzirom na visoku zavisnost Kosova na posete dijaspore, dostizanje cilja pokrivenosti

vakcinacijom do 60 procenata podobnog stanovništva do kraja godine ostaje važno za ublažavanje rizika povezanih sa pandemijom i izbegavanje nametanja daljih rundi strogih mera ograničavanja koje ograničavaju ekonomsku aktivnost. Zbog inherentne neizvesnosti u toku pandemije, kreatori politike moraju imati planove za nepredviđene situacije, posebno s'obzirom na veliki uticaj mera zadržavanja na prikupljanje javnih prihoda, sastav rashoda i finansiranje. Ponovno uvođenje međunarodnih ograničenja putovanja u zemljama domaćinima dijaspore takođe bi moglo uticati na rast i fiskalnu poziciju.

Srednjoročno gledano, postoji hitna potreba da se politike usmere na rešavanje ograničenja većeg rasta produktivnosti i ulaganja u ljudski kapital. Kosovo mora da raste iznad svojih trenutnih potencijala kako bi postiglo viši životni standard i inkluzivniji razvoj. Stoga bi se reforme trebale fokusirati na (1) jačanje makroekonomske stabilnosti i dobrog upravljanja; (2) povećanje produktivnosti preduzeća; (3) povećanje produktivnosti farmi; (4) jačanje ljudskog kapitala; i (5) povećanje izvoza, konkurencije i privatnih investicija, posebno direktnih stranih investicija.

Privredna aktivnost se oporavlja brže nego što se očekivalo 2021.

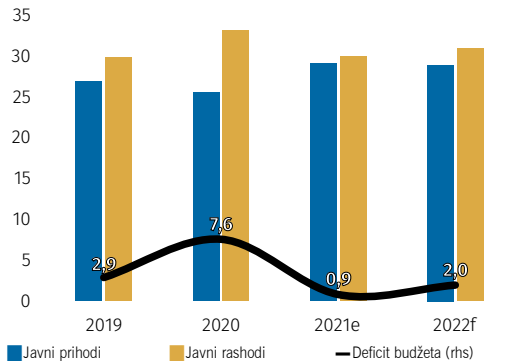
Doprinosi rastu, procentni poeni

Izvor: Kosovska agencija za statistiku; Proračuni osoblja Svetske banke.

Snažan oporavak prihoda i nedovoljno izvršenje kapitalnih investicija smanjuju deficit u 2021 godini.

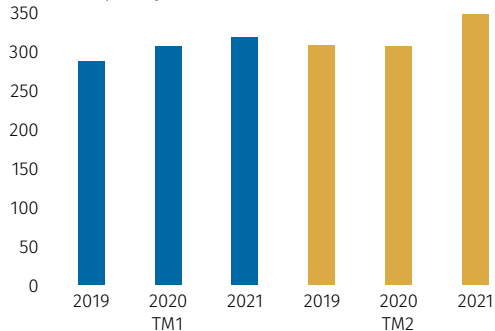
Procenat BDP-a

Izvor: Ministarstvo finansija; Proračuni osoblja Svetske banke.

Oporavak prati snažan rast formalne zaposlenosti.

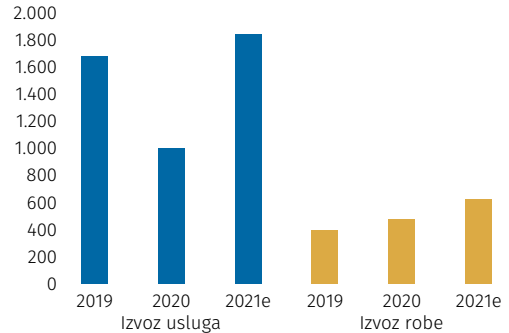
Tromesečni prosečan broj doprinosa za penzije, u hiljadama (formalno zaposlenje)

Izvor: Kosovski penzijski štedni fond.

Izvoz usluga doživljava snažan oporavak.

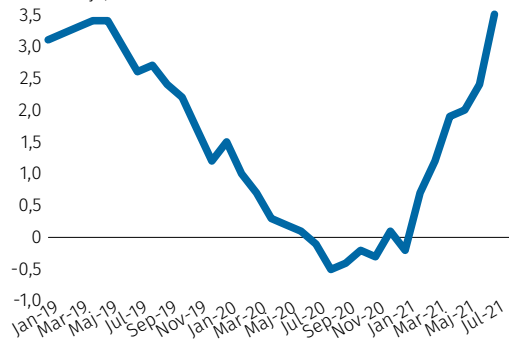
Izvoz roba i usluga, mil. evra

Izvor: Centralna banka Kosova; Proračuni osoblja Svetske banke.

Inflacioni pritisci su porasli u 2021 godini.

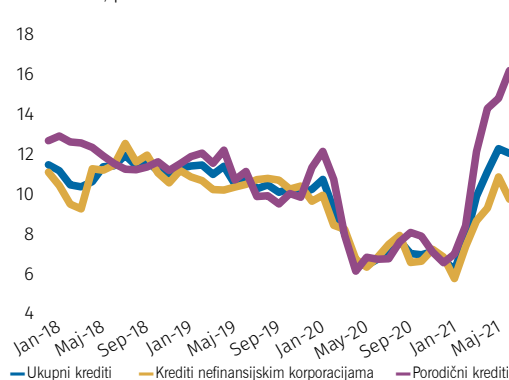
CPI inflacija, odsto

Izvor: Kosovska agencija za statistiku.

Kreditni rast podržava oporavak.

Rast kredita, procenat

Izvor: Centralna banka Kosova.

KOSOVA	2018	2019	2020	2021e	2022f	2023f
Rast realnog BDP-a (procenat)	3,4	4,8	-5,3	7,1	4,1	4,4
Struktura (procenatni poeni):						
Petrošnja	3,9	6,2	2,2	5,2	2,8	2,7
Ulaganja	2,6	-1,1	-2,4	1,9	2,3	2,3
Neto izvoz	-3,1	-0,3	-5,1	0,1	-1,0	-0,7
Izvozi	2,5	2,2	-8,4	13,7	2,5	2,2
Uvozi (-)	5,6	2,5	-3,3	13,6	3,5	2,9
Inflacija potrošačkih cena (procenat, prosek perioda)	1,1	2,7	0,2	3,5	1,8	1,6
Javni prihodi (procenat BDP-a)	26,3	26,8	25,4	28,9	28,8	28,8
Javni rashodi (procenat BDP-a)	29,2	29,7	33,0	29,8	30,8	31,0
Od kojih:						
Plate (procenat BDP-a)	8,9	8,7	9,8	8,9	8,9	8,9
Socijalna davanja (procenat BDP-a)	6,2	6,3	7,7	7,5	7,4	7,1
Kapitalni rashodi (procenat BDP-a)	7,9	7,5	5,6	5,3	6,4	7,0
Fiskalni bilans (procenat BDP-a)	-2,9	-2,9	-7,6	-0,9	-2,0	-2,2
Primarni fiskalni bilans (procenat BDP-a)	-2,6	-2,6	-7,2	-0,4	-1,5	-1,6
Javni dug (procenat BDP-a)	16,4	17,0	22,0	22,7	25,9	27,6
Javni i javno garantovani dug (procenat BDP-a)	17,0	17,6	22,4	23,2	26,2	27,8
Od čega: vanjski (procenat BDP-a)	6,2	5,8	7,8	7,8	10,1	11,1
Izvoz robe (procenat BDP-a)	5,6	5,6	6,9	8,4	8,6	8,8
Uvoz robe (procenat BDP-a)	46,7	45,8	44,2	55,9	56,3	57,2
Izvoz neto usluga (procenat BDP-a)	12,8	13,1	5,7	14,8	14,0	14,7
Trgovinski bilans (procenat BDP-a)	-28,2	-27,1	-31,6	-32,7	-33,7	-33,7
Neto prilivi doznaka (procenat BDP-a)	11,4	11,6	13,8	14,3	14,0	13,6
Bilans tekućeg računa (procenat BDP-a)	-7,6	-5,6	-7,0	-8,5	-9,6	-9,2
Neto priliv direktnih stranih investicija (procenat BDP-a)	3,4	2,7	4,1	3,8	4,1	4,5
Spoljni dug (procenat BDP-a)	30,5	31,2	37,5	—	—	—
Realni rast privatnih kredita (procenat, prosečni period)	10,1	7,9	7,6	—	—	—
Neaplativi zajmovi (procenat bruto zajmova, prosek perioda)	2,5	2,0	2,7	—	—	—
Stopa nezaposlenosti (procenat, prosečni period)	29,5	25,7	—	—	—	—
Stopa nezaposlenosti mladih (procenat, prosečni period)	55,4	49,4	—	—	—	—
Stopa učešća radne snage (procenat, prosečni period)	40,9	40,5	—	—	—	—
BDP po glavi stanovnika (USD)	4.388	4.432	4.295	4.560	4.757	5.005
Stopa siromaštva (procenat stanovništva)	23,2	20,9	23,4	20,9	18,9	17,0

Napomena: Proračuni stope siromaštva zasnovani na usklađivanju ECAPOV-a koristeći podatke APD-a. Predviđene/projektovane vrednosti počinju od 2018. Mere prihoda u SILC-u i mere potrošnje u APD nisu strogo uporedive. Siromaštvo je definisano kao da živi sa manje od 5,5 USD dnevno po osobi u revidiranim JPP za 2011. godinu.

Pogledajte izveštaj online:

www.worldbank.org/eca/wbrer

